

SOBOTNA PRILOGA

Foto: Zoran Vrgoč

OPERACIJA KONZERVA

W

ojska te dni tako napenja mišice, da epolete kar odletavajo z generalskih ramen. V zadnjih dveh, treh letih smo doživeli že veliko napetih situacij, kolektivnih psihoz in blaznosti, toda še nobena ni bila tako divjaška. Položaj se zdi še posebej nevaren zato, ker je vojska, zdaj že povsem osamosvojena, naslovila jasen ultimatum na jasno določenega naslovnika. To pomeni, da se je manevrski prostor za časten umik za vse vpletene skrajno zožil.

Psihični teror, ki ga vojska v navezi s Srbijo in državnim predstvom, deloma pa tudi z zvezno vlado (z vojsko posredno žuga tudi Marković, češ po meni lahko pride samo ona) traja že dolgo. Zakaj se je tako zaostрил prav zdaj?

Tu sta, kot je bilo že velikokrat rečeno, Pribaltik in Zaliv, in skušnjava naših generalov, da udarijo in se pri tem skrivajo v veliki senci Mihaila Gorbačova in Sadama Huseina ter mednarodne zaposlenosti z njima, je seveda velika. Tu so tudi »zgodovinska« medrepubliška pogajanja, za katera je treba Srbiji pridobiti kar najboljše startne pozicije, se pravi zmehčati zlasti Slovenijo in Hrvaško. In prav v teh dveh republikah dobiva JLA prvič v svojem obstoju tekmeča, republiški vojski, pa čeprav še tako v povojih. Splet skušnjava, da se ju zatre še prej, preden postaneta docela resen faktor.

Ne glede na trenutne okoliščine pa armada že nekaj let seveda brani pred-

vsem samo sebe, svojo osnovno eksistenco. Jugoslavija razpada, na njenem ozemlju nastajajo samostojne države in to je proces, ki tako vojsko na smrt ogroža, celo v Jugoslaviji kot federaciji, kaj šele v varianti, ki zdaj že teče: federacija in z njo Jugoslavija umira skrajno prozaične smrti, z usihanjem dotoka republiških denarjev v zvezno blagajno, vedno radodarno odprto zlasti za vojsko.

V tej svoji ogroženosti se je vojska oprla na najbolj naravnega zaveznika – Srbijo in njene zvezne ekspoziture. Veže jih lepo skladje interesov in skupnih potez: materialnih, ideoloških in celo etničnih. V to interesno navezo je mogoče poleg samoumevne Črne gore deloma uvrstiti še Bosno in Makedonijo, obe z razpadom Jugoslavije prav tako ogroženi; prva zaradi svoje mešane etnične sestave od znotraj, druga od zunaj, od svojih dednih sovražnikov. Zagatni položaj teh dveh republik dodatno pojasnjuje, zakaj se Slovenija in Hrvaška v Jovičevem predstvom ne glede na tri groteskne srbske glasove v njem v vsakem kritičnem položaju vedno znova znajdeti v taki manjšini. Vojska pa ju lahko potem strahuje z »legalnim« zveznim blagoslovom.

Armada igra zdaj že docela odkrito na srbsko karto ali pa uporablja v političnih nastopih že kar svojo lastno blagovno znamko. Tudi za predstvom se ji ne zdi več potrebno skrivati – mi smo JLA! V zadnjih mesecih je sicer

potegnila nekaj površnih kozmetičnih potez, ki naj bi pokazale, da se reformira. Toda Jugoslavija je začela razpadati prehitro, da bi se lahko armada še pretvarjala. Zato je začela svarilno prižigati tanke v kasarnah in pošiljati helikoptere nad mesta. Tudi če so se v njej res začele vsebinske spremembe, so bile veliko prepočasne in preplitve, da bi se lahko pravočasno depolitizirala, skrčila na »razumen« obseg ali pa se celo konfederirala ali republikanizirala. Ker se ne more in noče spremeniti sama, skuša spremeniti, se pravi konzervirati Jugoslavijo. Stvari so zelo preproste.

Osnovno vprašanje teh in prihodnjih dni se glasi: kako daleč je vojska pripravljena iti v tej »operaciji konzerva«, v tem krotanju in strahovanju dveh neposlušnih republik. Ali bo ostala pri svojem dosedanem vzorcu mehkega udara, znanega iz Južne Amerike, se pravi pri zastraševanju in pritiskih brez uporabe gole sile, ali pa bo napravila usodni korak naprej in usekala z orožjem? In s tem – položaj na Hrvaškem je sedaj že jasno nastavljen takó – sprožila tudi množično prelivanje krvi. Če ne takoj, pa malo pozneje.

(Prednost vojske in s tem tudi dodatna skušnjava za generale je v tem, da lahko sama izbira čas, način in obseg intervencije: udari lahko klasično, bodisi v Sloveniji bodisi v Hrvaški ali pa v obeh hkrati, uporabi lahko pribaltiski model postopne in omejene intervencije, s katerim testira domače in tuje

reakcije in si po potrebi pridrži možnost za umik, itd.).

Toda če lahko vsaj še malo računamo na razsodnost jugoslovanskega vojaškega vrha, lahko verjamemo, da bo vendarle ostal zgolj pri zastraševanju. Za to govori kar nekaj razlogov.

Udar v tem času že ne more več miniti kot eleganten operetni poseg. V Sloveniji in Hrvaški že obstaja obrambni potencial in odpor bi se razširil tudi na prebivalstvo. Tudman ne govori v prazen zrak.

Kljub Pribaltiku in Zalivu bi tujina na vojaško intervencijo odgovorila z gospodarskimi sankcijami – do jugoslovanskih generalov ji ne bi bilo treba ravnati tako v (umazanih) rokavicah kot do Gorbačova. Jugoslavija bi se naglo znašla v ekonomski osamitvi, brez posojil itd., gospodarski zlom bi se pospešil in socialna stiska bi, čeprav bi vojska najprej ekonomsko oropala severozahod, v kratkem postala neznozna tudi na jugovzhodu države. Kadijeviću bi najpogostejše v nekaj letih sodilo civilno sodišče. Če prej bi v državi divjala gverilska vojna proti režimu.

Gverila in pasivni odpor prebivalstva bi se raztegnila na polovico države, na Slovenijo, Hrvaško, Kosovo, dobršen del Bosne...

In že takoj po udaru bi se vojska, kljub vsemu sedanjemu premeščanju čet in tudi poklicnih vojakov, zelo verjetno notranje razklala. JLA kljub vsemu etnično, ideološko in drugače še zdaleč ni tako homogena, kot se kaže nazven.

Ali so ti razlogi dovolj, da vojska z mehkega ne bo prestopila v trdi udar? Morali bi biti, čeprav senca dvoma ostaja.

Kako ravnati v takem položaju?

Velikih modrosti si ni mogoče izmisliti. Gotovo je treba maksimalno alarmirati mednarodno javnost – in tu bi lahko Hrvaška in Slovenija, ki si vojaško najbrž ne bosta priskočili na pomoč, vsekakor nastopili skupno. Janša in Bavčar morata seveda ostati skrajno pozorna. Pogajanja z drugimi republikami morajo teč naprej – gotovo še z večjo skepsjo kot prej, predvsem pa brez kakršnihkoli koncesij zaradi vojaškega strašenja; to bi pomenilo, da vojska že zmaguje brez orožja. Proces odcepljanja od Jugoslavije je treba skrajno pospešiti in zdajšnji dogodki jasno kažejo, kako napačno je celotna slovenska politika še pred borega pol leta ocenjevala perspektivnost Jugoslavije. S tem je med drugim izgubila veliko dragocenega časa za samostojen notranji razvoj, zapravila takrat za izskok iz Jugoslavije še bistveno bolj ugodne mednarodne okoliščine itd. In če je vojaški pritisk trenutno bolj uperjen na Hrvaško, si zaradi tega ni treba delati iluzij in se zazibati v občutek lažne varnosti: če bo vojska tam dosegla svoje na trd ali mehke način, bo veliko bolj ranljiva tudi Slovenija. Zato to ni čas za sklepanje skrivnih kravih kupcij, po katerih že malo diši.

Janko Lorenci

